

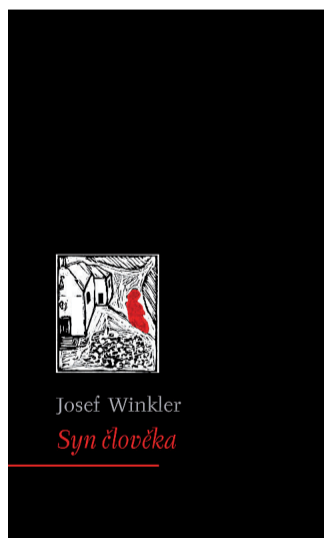
Rakouský prozaik Josef Winkler se stal jedním z klíčových autorů Edice moderních rakouských autorů, kterou vydává zlínské nakladatelství Archa. Po „římské novele“ *Natura morta*, po „rekviem za otce“ *Roppongi* a románu *od břehů Gangy Domra*, se vydavatel Pavel Jungmann vrátil k Winklerovým počátkům. Jako osmý svazek rakouské edice vydává jeho prvotinu *Syn člověka* (*Menschenkind*), kterou v roce 1995 na německojazyčné knižní trhy uvedl frankfurtský Suhrkamp, mezi jehož autory se Winkler od té doby počítá. *Syn člověka* je zároveň prvním dílem Winklerovy trilogie *Divoké Korutany*. Na jeho stránkách čteme šokující vyznání i radikální obranu proti represí rituálů a bigotního otcovského řádu. V „poetickém chaosu“ vyvolává autorův barokní jazyk příběh neustálého aktu vášnivé smrti a lásky. Do češtiny přeložil Ondřej Buddeus.

Knihy rakouské edice zlínské Archy vycházejí v grafické úpravě Františka Petrálka, který využívá linoryty luhačovického výtvarníka a básníka Jana Slovák. Ten na přebalu *Syna člověka* nese název *Statek*.

Zatímco se dítě válí ve vlhké slámě, hudba se odmlčí. On se pomalu vrací do ložnice, kde se v bílém plátně vznášejí kůže jejich snů. Kohoutí zakokrhání protrhne ticho, je slyšet kňučení přivázaného psa. Vzduch voní čerstvým senem. Slunce pálí děvečky na obnažená ramena. Dítě hrající na harmoniku zlehka kope patami do zdi, omítka se drolí. Letadélko odvádí jeho unavený pohled nahoru k smrkové zelenému lesu. Jeho oči jsou kolouch, který hopsá od stromu ke stromu, od smrku ke smrku a mizí v houští, pak obrací pohled zpátky do sebe a ohmatává jím svou duši. Hejno ztracených ryb se mu opět objeví na zorničce, soustředí se na jeden bod. U vrat do seníku se svázaná sláma o polední rozzáří jako zlaté pruty. Koňská kopyta tepou asfalt, jako když datel buší do smrkového kmene. Kolem projde kulhavá děvečka. Dětské prstíky cupitají přes knoflíky harmoniky. Stádo telat mu spásá strach na ramenou, přes která ho otec dnes, zítra nebo pozítří přetáhne vidlemi nebo provazem na telata. Ze strachu před bolestí mu ztuhne úd, harmonika utichne, utíká do lesa a válí se ve vlhkém mechu až do úplného vyčerpání. Suché listy se mu lepí na kůži, chladný lesní vzduch mu osuší čelo označené vesnickým knězem, děvečkou, matkou. Matčina prsa byla ztuhlá, plná ledových kostek, přes mléčný obzor se táhla tenkrát vrstva ledu, když otec přejižděl těžkýma rukama po bulvách jejích nader. Dítě zavřelo oči, dotčené. Modré pracovní kalhoty zamazané hlínou se vlnily při každém pohybu kyčlí, kolem si vykračovali kohouti, krysy zalézaly do pobitých bot, prsty se dotýkaly její páteře, která se protácela slasti, jako listy popínávky ovíjel prsty hlízy jejích hýždí, které se při každé vlně rozkoše napjaly, vystřelil svou duši do jejich slabin, ústa mu krvácela a modré oči pěníly. Nad hlavami jim svištěly vlaštovky, dráty vrněly. Ostatní dráty kolem oplocených polí krvácely, na rohu ulice obracel pán přibitých kostí svou trny korunovanou hlavu do všech čtyř světových stran, jejich pánve se zavřely, děti stály ve výšce jejich kolen nebo jim plavaly k nohám, opět pocítila, jak se jí do klína tlačí živý smrk, kolem proběhli kolouchi, dřevorubci řali do kmene, na stehno jí usedl slavík, vtom se fantazie dítěte zadrhla, semeno ve tvaru rakety mu vylétlo z boků, jako slepec tápal překvapeně kolem sebe, suché jehličky se sypaly ze špiček stromů, propadl se do vlhkého mechu, pevně se držel kmene. Tlukot holubích křídel nad zubatými korunami smrků. Lebka semene mu směříc se stékala po stehně vrtivě jako pulec, mravenci připravení u paty, zatímco matka na dřevěné lavici v kuchyni loupala na klíně brambory, horké brambory, které jí tančily v dlaních, a pak je házela do mísy. Vyčerpané dítě belhavě scházelo lesní cestou, kolem malinového roští a lískových keřů. Ve vratech do dvora čekal provaz na telata, kymácel se v otcově kloubnaté ruce. Uvázaný pes ječel. Umírající dědeček zdvihl hlavu nad prostěradlo a vyhlédl z okna, v jeho očích se odrážel na opálené dětské kůži provaz na telata, jako by se dítěti dala vytlouct smrt z těla. Hlavu mu zahaloval stříbrný šál

šedin, pšeničné klásky za uchem. Z prázdných očí se mu vydral smích, rty tenké jak seknutí kosa byly rudé jako krev milovaného koně přežvýkajícího oves. Čelo se klenulo jako hlína na hrobě ověněném chrpami. V jeho světlých obočích zrály poslední klasy pšeničného pole. Z očí zářila nedotknutelnost smrti. Jazyk umírajícího tloukl o stěny chřtánu. Sevřel ruku v pěst, jako by chtěl zadusit hroudu sedlácké hlíny. Pravá noha mu klátivě přepadala přes okraj postele pokryté bílým prostěradlem: už neviděl, jak dítě bili. Matka rozmačkala horké brambory na kaši. Dojnice trhaly za řetězy, telata ohryzávala provazy, které spojovaly krky a žlabby. Otec donutil dítě prosit o každou novou ránu, klečelo, ruce a nohy přitážené k dětskému tělu, pohled obrácený k jeho nebesky modrým očím, libalo mu nohy. A on, který chtěl dítě znovu zbit jako kus dobytka, je zvedl do výšky, rukama je objal – chce mě udusit? – a dlouze olověnými ústy políbil jeho žhnoucí rty. Jako v průtrži slz se dítě rozechvělo křečovitým pláčem štěstí, třásla se a chránilo si krk. Malá dětská pusa se třásla na jeho vysokém čele, které v sobě skrývalo temnou uhlovou sluj. Dědeček zemřel. Té noci vyšla luna v lůně mé matky, jeho semeno zaklíčilo v hvězdném poli, jež uchváceně sledovaly dětské oči, můj nejmladší bratr byl zplozen, nejstarší muž v domě, dědeček, zemřel v pšeničné roli, v bílém, mlžném prostěradle svého pole, kde ržál kůň, telata se pásala, plaší kolouchi utíkali houštinami. Ve skutečnosti zemřel v posteli, v níž byl zplozen můj otec, pod obrazem svatého v životní velikosti zamířil do pekla nebo do nebe. Zemřel a s ním i kůň, dvír, pšeničné pole a všechno, co bylo smrtelné. Dunění vlaku ohlašovalo jeho smrt. Sedláci vyběhli ze seníků, mačkali klobouky. Dobytek se dal na útěk. Kněz a ministranti se převlékali. Stroje ustrnulý. Petrolejky a světlo svíček nahradily elektrické osvětlení. Čeládce, děvečkám i čeledinům, všem vypadly nástroje z rukou, práce ustala. Psi se utrhlí z řetězů, překousali kožené řemeny a utekli. Dveře se přivíraly tiše a nábožně. Čerstvá telátka se pevně přisála na vemena matek. Kůň bez pána horečně požíral zelený oves. Dítě zalezlé v rohu se otřásla smíchy žaluplnou radostí. Otec vyřídil formalty, slzy rozmazávaly inkoustová písmena. Spisy se otevíraly a zavíraly. Sustění papíru. Babička smířeně ležela na druhé, živé straně manželské postele a prázdně koukala z okna, vstříc vlastní smrti. Velké okenní tabule proměnily krajinu v jedno velké akvárium, v němž rejdlili mezi lehce rozkývanými keři lidé a zvířata – dítě narazilo otevřenou pusou na sklo, krajina, opečená do žlutohněda, vzdychla, tělo dítěte, doposud váhavé, odplulo a šumění nedalekých luk a lesů zaniklo. Na pár dní zas smrt posvětila vesnici. Na stole se objevilo telecí, kuřecí a skopové. Děti strkaly prsty do mastných polévek a na jejich hladinách nacházely plovoucí oka zesnulého. Vyparádění smuteční hosté si překáželi. Černé, špičaté, cynické boty uzavíraly masitou hmotu jejich nohou. Zastřené pohledy, černé snubní prsteny spojitého smutku kroužily rychlostí světla kolem jejich bulv.

Josef Winkler se svým dílem staví proti moci rituálů a s divokou obzorností, fantazií a vášní je vyvolává v jazyce, jímž odhaluje jejich represivní povahu. Rituály moci jsou zároveň rituály jazyka, takové je poznání Josefa Winklera. Autor vychází ze vzpomínek na události, které prožil na vlastní kůži jako dítě ze selské rodiny v katolické vsi v Korutanech.

Paul Nizon

Josef Winkler *Syn člověka*

© Suhrkamp Verlag Frankfurt am Main

© Archa, Zlín

Translation © Ondřej Buddeus